

לפני 25 שנה

גיליון "העולם הזה" שראה אור השבוע לפני 25 שנה בדיוק תיאר את האבל הגדול שפשט בישראל עם היודע דבר הפלת מטוס "אל-על" מעל שמי בולגריה. כתבי השבועון סיקרו את מסע הלווייה של 58 חללי המטוס. תחת הכותרת "רריפוס כהנשיטתאן" המשיכה המערכת לחשוף את השחיתות בעיריית חיפה, והפעם הביאה את סיפורו של העולה החדש מרדכי מכסימיליאן שטמנר, שהעז למרוד בשחיתות והופקר לרעב; בניו נרדפו וחיוו רפכו לגיהנום. סיפורים מצולמים על מולחמת השיחורר באלג'יריה. במסגרת הדיווח על הנעשה בעולם הביא, יומן החד-

"העולם הזה" 930
תאריך: 11.8.1955

מוות בדרך לאיסטנבול * שטרות נסך

חדשים * קואליציה נוסח "יוסף אלמוגי"

העם

סטרומה השניה

שום דבר לא זיעזע את הישוב בימי המנדט הבריטי, כמו טביעתה של ספינת המעפילים סטרומה, שירדה למצולות בימי מלחמת העולם השנייה, לאחר שהבריטים מנעו את בואה ארצה. הטרדיה של מטוס אל-על שהופל מעל לשמי בולגריה, זיעזעה את המדינה לא פחות. המטוס הופל, כך רצה הגורל, מעל לעמק הנהר סטרומה ב-בולגריה.

כשליש ההמונים השבוע את החללים למנוחתם האחרונה, התמלאה המדינה בר שמועות מרורות. החידה הגדולה החלה כאשר אזרחים חדי-מחשבה שמו לב לכך שחברת אל-על פירסמה רק 57 שמות של חללים. שם אחד היה חסר. מפה לאוזן עברה השאלה: מיהו האלמוני המסתורי?

מכאן היתה רק קפיצה קטנה לניחוש השני: האם בגלל אותו אלמוני הופל המטוס? ותרמו לכך הפרטים המסייעים:

- מטוסי המיג דלקו אחר מטוס ה-קונסטליטשין עוד מווינה, מעל לאזור ה-כיבוש הסובייטי של אוסטריה.
- ממשלת בולגריה העלימה את ה-אסון במשך 24 שעות.
- נערך מיד ריכוז גדול של הילות יבשה באזור הנפילה.
- לוועדת-החקירה הישראלית ניתן לבדוק במקום הנפילה, רק כעבור כמה ימים.

זמן זה נוצל עליידי הבולגרים כדי לערוך חיפוש מדוקדק ביותר במטוס, כי כוונת החללים ואפילו בריפוד של הכיסאות.

● הבולגרים עשו ניסיון קפדני ביותר לזהות את הגופות.

כרטיס לאיסטנבול. המסקנה היתה כמעט מובנת למפענחי-סודות חובבניים: במטוס היתה אישיות מסתורית חשובה, כגון ראש שירות-יריגול, שגשמש במטוס אל-על כדי להגיע, אולי, לאיסטנבול, מבלי לעורר את תשומת-הלב. לאותם שטענו כי הריגת שום אדם בעולם לא היתה יכולה להיות כדאית לאור המחיר החמור של הרעשת דעת-הקהל בעולם, היתה התשובה מוכנה: התוכנית לא היתה כלל להפיל את המטוס אלא ליירט אותו, כדי לתפוס את האלמוני.

דבר אחד היה ברור: כשתפרסם ועדת החקירה הישראלית את מסקנותיה, יעברו רבבות על המיסמך בלהיטות של קוראי ספרות בלשית.

נספים

צפור הנפש

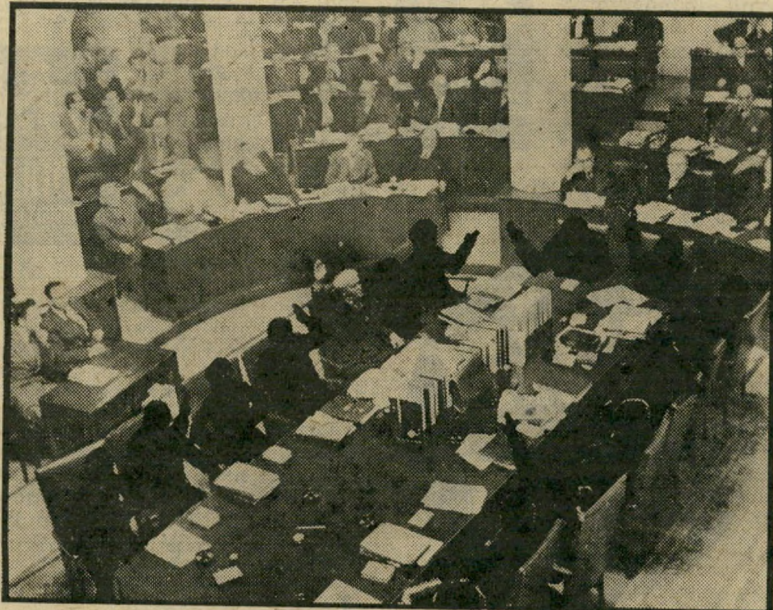
בעשרות סניפי בנקים ברחבי הארץ, * שנוסד שנה קודם לכן.

מה שמתכנני השטר לא ידעו, ששנה לאחר עיצוב השטר הופצץ בית-רכנסת זה, במטרה למנוע את שיבתם של יושבי המארוגים, לכפרם. בצידו השני של השטר: ציור של יצור מוזר, כאילו בעל כנפיים, שזכה מיד לכינוי "ציפור הנפש", ולידו כתובות באנגלית, עברית וערבית וחתימתם של דויד הורוביץ, נגיד הבנק, וולמן הופיין, יושב-ראש המועצה המייעצת.

השטר הגדול יותר, בן 10 ל"י, מראה את נוף עמק יזרעאל, לפי מיטב מסורת

חור ונשנה השבוע אתו מחזה: הקופאי מסר ללקוח צרור של ניירות צבעוניים מוזרים. שדמו לכרטיסי-כניסה לקברט מוזרי, דחוסים משני צידיהם בציורים שונים ומשונים. "זהו הכסף החדש", הסי-ביר הקופאי בנימה של התנצלות.

והיה על מה להתנצל. שטרות הכסף הבכורים של בנק ישראל * העלו על לה-יהם של מנהלי הבנק סומק שדמה לצבעי חצי הלירה החדשה. אמר אפרים דוברת, איש המחקר של בנק ישראל * (אלי-

משלתו החדשה של בן-גוריון

פוטומונטז' ש' נעשה במעבדת

הצילום של העולם הזה, על הרכבה של ממשלתו החדשה של דויד בן-גוריון, העומדת לקום על בסיס קואליציה כימעט-בלתי-אפשרית והופיע כהמחשה, בכתבה לפני 25 שנה.

לוחות הקרן-הקיימת מלפני 30 שנה, וגם בו נפלה טעות מצערת, כאשר במקום ה-מילה "נוף" כתב הצייר "גוף".

עם הופעת השטרות החדשים וזששו רבים לאינפלציה, אך האוצר מיהר להרגי-עם: זוהי רק החלפה. תמורת כל שטר חדש שיוכנס למחזור, יוצא שטר ישן.

הכסף החדש, הסבירו אנשי האוצר, יהיה שווה בדיוק לכסף הישן — לפתוח בערכו המשקי, אם לא בצורתו החיצונית.

עור) קפלן * הוא שהחליט על צורת השטרות! לא נערכה כל תחרות בין ציירי רים לקביעת צורתם. קפלן, שנפטר לפני שלוש שנים, לא יכול היה להצטדק.

הדתיים התנגדו. בישיבה המכרעת עם אליעזר קפלן, הוחלט בשעתו ברוב דיעות כי לא תופיע דמות אדם על השטרות החדשים. למרות שקשה יותר לזייף שטר בו מצוירת דמות אנושית, התנגדו הדתיים מטעמי "ולא תעשה לך פסל וכל תמונה" והתנגדותם היא שהכריעה.

נקבע, איפוא, כי יש לצייר על השטרות הממלכתיים תמונות נוף ישראליות. בצד השני של השטרות הוחלט אם כן לצייר ציורים אבסטרקטיים, כמעט סוריאליסטיים. הציורים והצילומים נשלחו לחברה הלונדו-דונית תומס דה לה-רו והיא שקבעה סופית את צורת השטר החדש.

טעות ועוד טעות. השטרות הראשוני-נים שהוצאו לשוק היו בני 500 פרוטה ו-10 ל"י. הראשון, בצבע אדמדם-חום הנושא תמונת בית-הכנסת בברעם, בגליל.

* המשמש כיום יוטצו של שרה-אוצר גאל הורביץ.
** שרה-אוצר הראשון של ישראל.

אישי בהחלט. כדי להוכיח את בקי-אותו, המציא אלמוגי שיטה לחסל את ה-מפלגות הקטנות — מק"י, העובד-הציוני, הציונים-הכלליים. זה היה פשוט: אלמוגי קם והכריז כי הבחירות יהיו אישיות.

כדי שבבחירות האישיות ייבחרו האי-שים הנכונים עשה אלמוגי הסכם עם שני שותפים שהשמיצוהו עוד אתמול: אחדות-העבודה ומפ"ם. החלוקה: 20 אנשים מפא"י, ו-4 אנשים לכל אחת משתי האחיות הקטנות.

זה היה כדאי, לכל הדעות: תמורת נזיד האדישים הזה, מסרו שתי המפלגות הקטנות את הבכורה הסוציאליסטית, ויהיו מעתה אדישים כלפי פיטוריי-עול במיפעלי ההסתדרות, שיעילותם טמונה בפיטורי-אני-שים זקנים והחלפתם בצעירים.

חינוך

פרט קטן ושכח

האוניברסיטה העברית בירושלים לא שכחה אף פעם להזכיר לעולם את הישגה המזהיר: כחמישים סטודנטים ערביים נמנים על תלמידיה, הוכחה היה לרוח ה-נאורה של המדינה.

בשבוע שעבר פנו חמישים אלה במכתב אל נשיא המינה, נשיא האוניברסיטה ומע-רכת העולם הזה, והזכירו שבכל זאת נשכח פרט אחד: אין הם מסוגלים להתקיים בירושלים.

"חלק מהתחומים מטה", התמרמרו, "פנה אל ליטת העבודה של הסתדרות הסטודנ-טים, ולאחר פניות חוזרות ונישנות קיבל תשובה שלילית, כשההנמקה היא שה-מישדיים אינם מוכנים לקבל סטודנטים ערביים משום שהם ערביים."

אנשים

● הסיכוח בין ראש-הממשלה הקודם **משה שרת** וראש-הממשלה הבאה **דויד בן-גוריון** תואר ביומן המצרי אל-אחבאר באופן מוגזם. בין השאר נכתב שם, כי בין תומכי שרת ותומכי בן-גוריון פרצו תיגרות דמים ברחובות תל-אביב.

● בתגובה על מהלך מערכת הבחירות אמר שחקן תיאטרון אוהל **מאיר מר-ג'ית**: "אני מקווה כי בבחירות הבאות יהיו לנו חמישה מיליון בוחרים, נואמים כבר יש לנו די והותר בשבילים."

● היומן חרות בתגובה על שטר-הכסף החדש הנושא על גבו ציור סוריא-ליסטי: "לאחר הפעלת דמיון מפתח אתה יכול לראות בו אצבע משולשת."

חיפה

נזיד האדישים

"דמוקראטיה — זה אני!" הכריז ב-שעתו בניטו מוסוליני, כמה שנים טרם סיים את הקאריירה שלו כשרגליו באוויר. השבוע הבלטי יוסף אלמוגי, הדוצ'ה של מועצת פועלי חיפה, את סנטרו והכריז אף הוא: "אין צורך ללמד אותי מה זאת דמוקראטיה!"